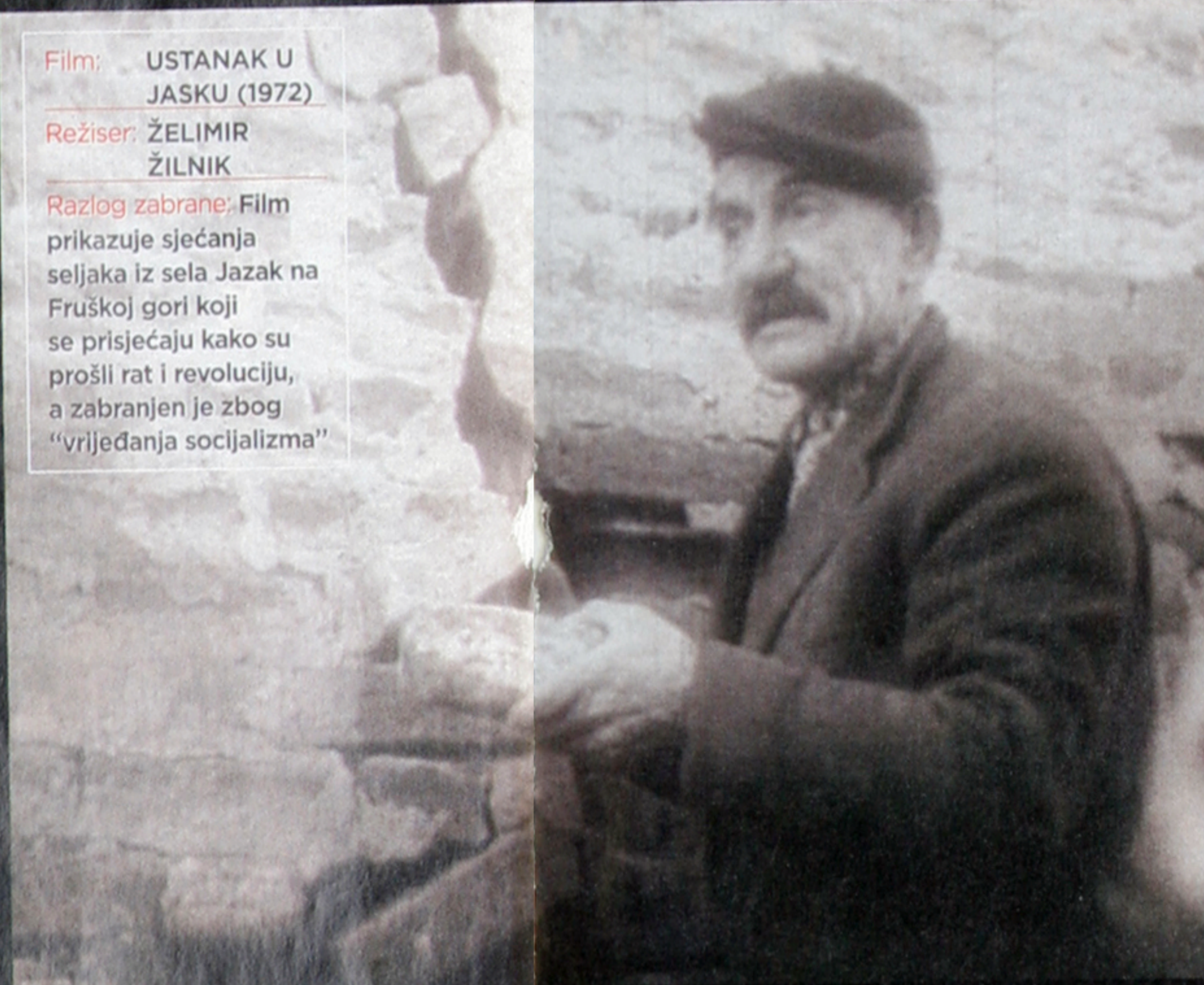
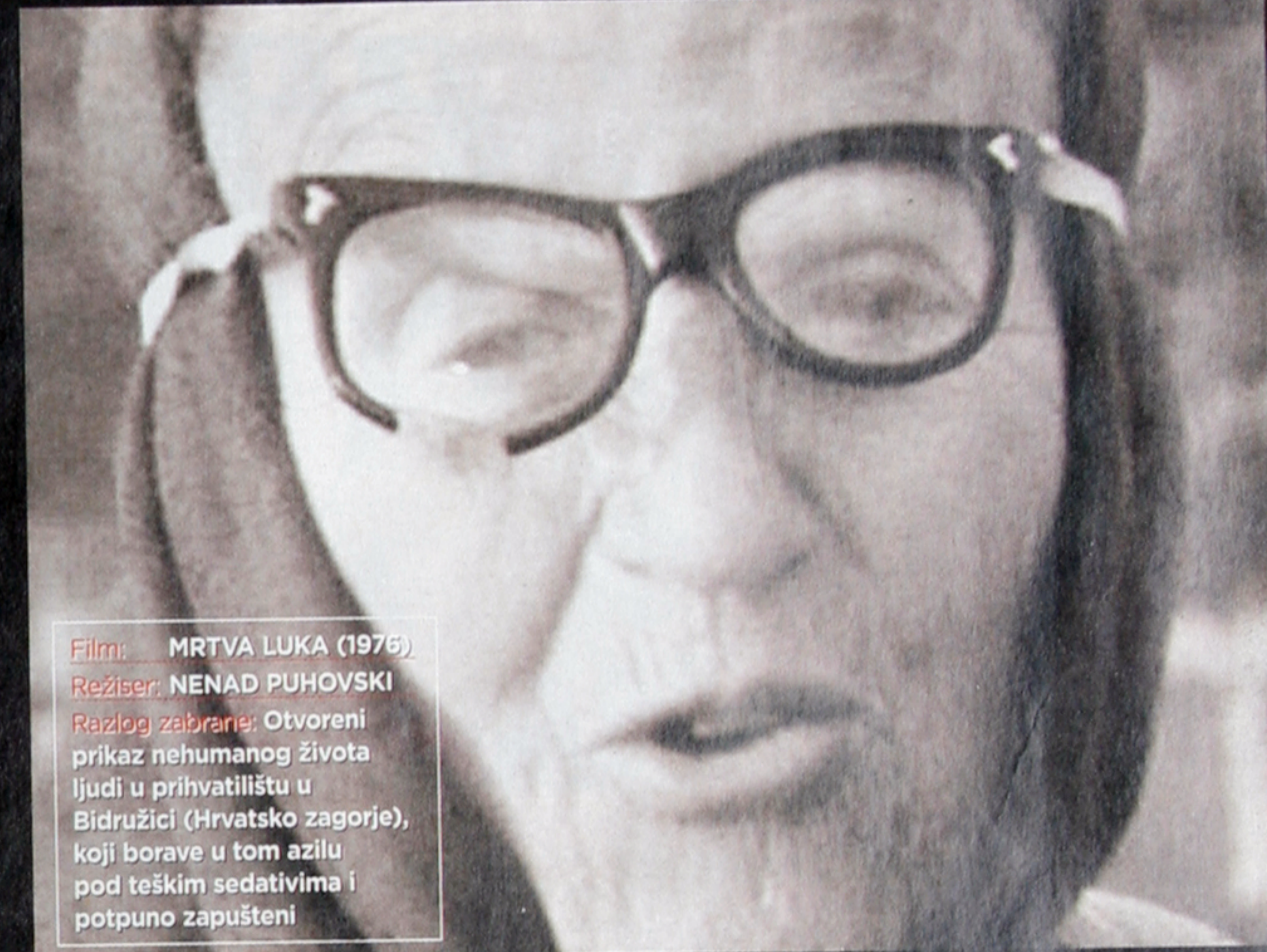

Film: **SVAKI JE ČOVJEK DOBAR ČOVJEK U RĐAVOM DRUŠTVU** (1969)
 Režiser: **RAJKO GRLIĆ**
 Razlog zabrane: Priča o sedmero ljudi na društvenoj margini, među kojima je i strip crtač Andrija Maurović, koji se nakon 1990. nije usudio prikazati ni Obrad Kosovac

Film: **USTANAK U JASKU** (1972)
 Režiser: **ŽELIMIR ŽILNIK**
 Razlog zabrane: Film prikazuje sjećanja seljaka iz sela Jazak na Fruškoj gori koji se prisjećaju kako su prošli rat i revoluciju, a zabranjen je zbog "vrijeđanja socijalizma"

Film: **MRTVA LUKA** (1976)
 Režiser: **NENAD PUHOVSKI**
 Razlog zabrane: Otvoreni prikaz nehumanog života ljudi u prihvatilištu u Bidružici (Hrvatsko zagorje), koji borave u tom azilu pod teškim sedativima i potpuno zapušteni

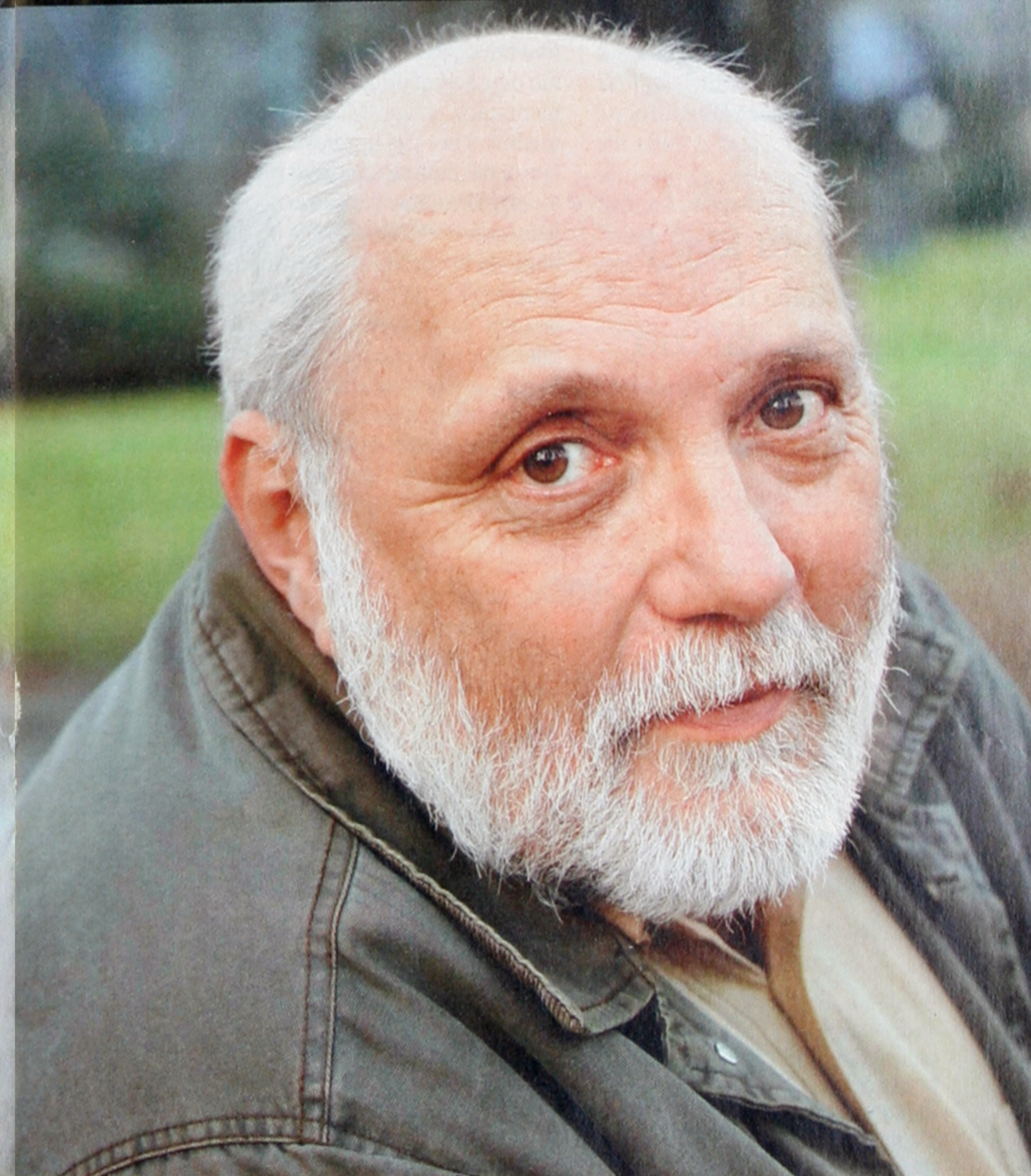
ZABRANJENI | NOVOOTKRIVENA SERIJA NEPOČUDNIH ROLA

Premijera 13 filmova iz bunkera

3. ZAGREBDOX Globus otkriva dokumentarce koje su socijalističke komisije zabranjivale ne toliko zbog ideologije koliko zbog socijalnog angažmana, a koji će prvi put biti prikazani sljedeći tjedan na ovogodišnjem festivalu dokumentarnog filma u zagrebačkom SC-u

Nenad Puhovski

"Paradoks je da je moju 'Mrtvu luku' 1976. godine zabranio najliberalniji televizijski urednik Angel Miladinov, a iz bunkera je izvukao rigidni Obrad Kosovac"

PIŠE: **JELENA JINDRA**
 globus@eph.hr

SNIMKE: **ROBERTO ORLIĆ I DARKO TOMAŠ**

Dan uoči ponedjeljka, kada u svim dvorana Studentskog centra počinje 3. ZagrebDox, međunarodni festival dokumentarnog filma, kroz Zagreb će na putu za Berlin proći poznati srpski redatelj Želimir Žilnik. Sa sobom će nositi filmsku vrpču na kojoj je njegov 10-minutni film o ženama što ga je 1968. na beogradskoj Komisiji za pregled filmova, da bi dobio "propusnicu" za prikazivanje dokumentarca "Nezaposleni ljudi i žene", morao jednostavno, kao pinku kruha, prepoloviti. "Nezaposlene žene" dokumenti su o realističnijim, ženskim pristupima problemu nezaposlenosti u socijalističkoj Jugoslaviji - prihvatanju posla kuharica, krojačica, ali i okretanju "seksualnoj industriji" u nastanku - striptizetama i "animiranju po barovima", sjeća se Žilnik.

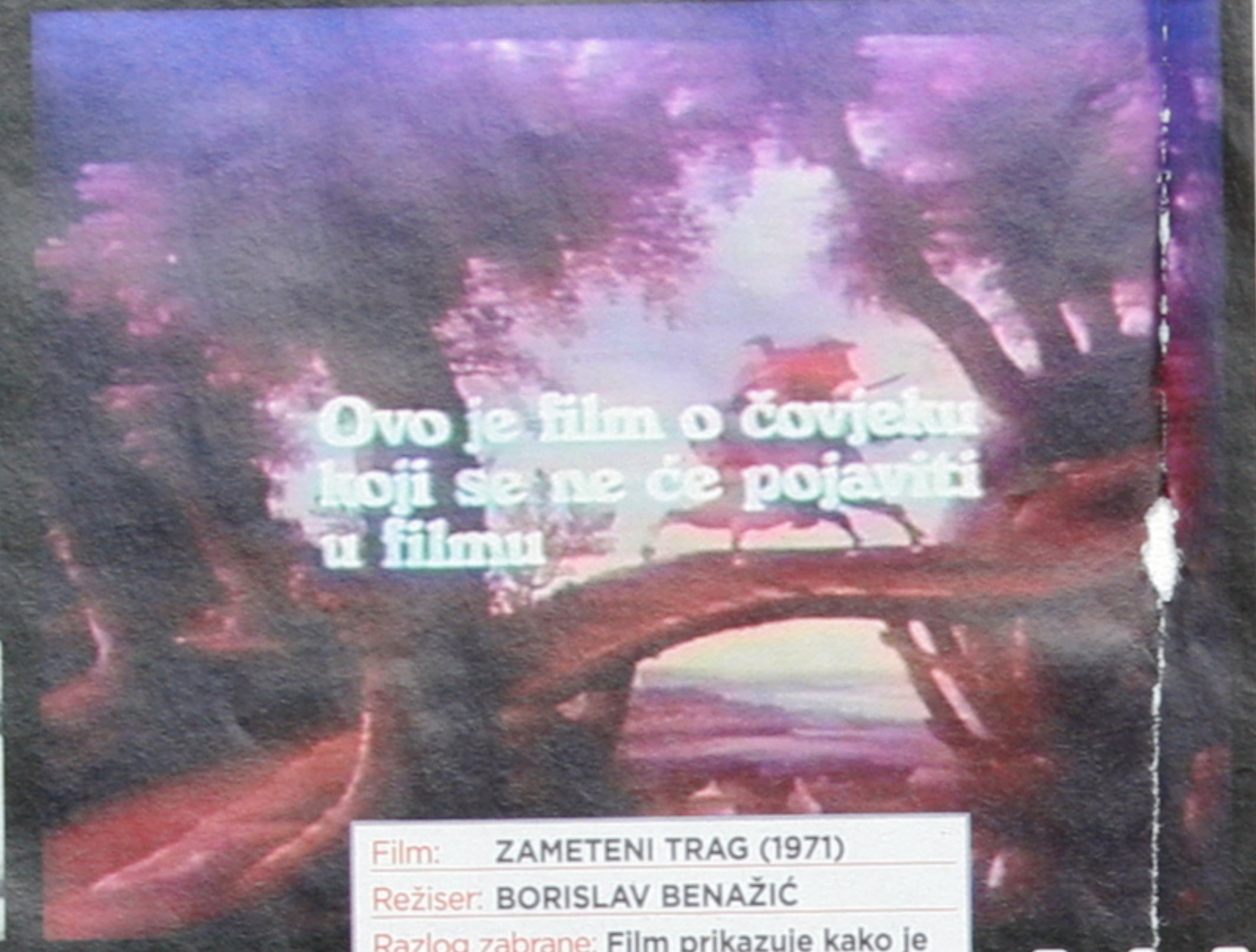
■ **BEZ POLA FILMA** "Na Komisiji su mi rekli: 'U redu, ove muške besposličare treba zaposliti i ponovo klasno osvijestiti! To će ići svojim tokom! Ali žene koje su pale u blud nemoguće je vratiti na ispravnu liniju... Sijeci žene, Žilniče! Inače nećeš dobiti 'cenzorski karton!'" priča Žilnik koji je onda i otišao u projekcijsku kabinu i "sec!", odsjekao polovicu svojeg filma. Onu s kojom sada dolazi u Zagreb da bi je predao Nenadu Puhovskom, direktoru ZagrebDoxa, kako bi prvi put dio "Nezaposlene žene" bio javno prikazan.

3. ZagrebDox počinje u ponedjeljak, 26. veljače u Kinu SC svečanom premijernom projekcijom autobiografskog dokumentarca "Dobro jutro", 80-godišnjeg hrvatskog redatelja Ante Babaje. Film koji je veliki ►►

NA FESTIVALU ĆE BITI PRIKAZANI FILMOVI IZ SOCIJALIZMA KOJE SE ČAK NI HTV NIJE USUĐIVAO EMITIRATI

Film: NEZAPOSLENI LJUDI (1968)
Režiser: ŽELIMIR ŽILNIK
Razlog zabrane: Sporni dio filma bavi se nezaposlenim ženama, pionirkama "seksualne industrije" u tadašnjoj Jugoslaviji, koje postaju striptizete i animir dame

Ovo je film o čovjeku koji se ne će pojaviti u filmu

Film: ZAMETENI TRAG (1971)
Režiser: BORISLAV BENAŽIĆ
Razlog zabrane: Film prikazuje kako je dio Mimarine kolekcije nestao u privatnim rezidencijama najviših državnih i partijskih funkcionera; zabranjen zbog "nagrdivanja lika i djela Predsjednika"

► čovjek hrvatskog filma snimio malom amaterskom Sonyjevom kamerom u Domu za stare i nemoćne gdje već godinama živi, zapravo bi možda u bivšoj državi bio bunkeriran kao nepoćudan prikaz svakodnevice jednog starca - umjetnika. Jer 13 u Jugoslaviji bunkeriranih dokumentaraca, što će se prikazati u sklopu 3. ZagrebDoxa, povezuje upravo činjenica da su tadašnjim komisijama za pregled filmova zasmetali ne svojim političkim, nego i socijalnim angažmanom.

■ **NEPOŽELJNI LIKOVI** Nenad Puhovski, i sam autor bunkeriranog filma "Mrtva luka" iz 1976. u Prihvatilištu za odrasle osobe u Brodu, kaže: "Kao i u slučaju većine dokumentaraca u ovoj maloj retrospektivi, i ovaj je film prije svega zasmetao svojim prikazivanjem društvene margine, ljudi s ruba života, koji se nisu uklapali u službena 'Potemkinovala'. Zanimljivo je vidjeti da je cenzura reagirala prije svega na prikazivanje crnih strana društva, jer ti filmovi ne govore izravno o politici nego o tome da su u društvu koje je sebe predstavljao idealnim postojali marginalci." Kada je Puhovski to i zabilježio na filmu za Televiziju Zagreb, uredništvo ga je zabranilo zbog navodne nehumanosti.

"Paradoks je da je 'Mrtvu luku' te 1976. za-

branio najliberalniji urednik Angel Miladinov, a iz bunkera je izvukao i 1991. prikazao rigidni Obrad Kosovac."

Hrvatsku će premijeru imati i srpski dokumentarac "Zabranjeni bez zabrane" koji su lani snimili Milan Nikodijević i Dinko Tucanović.

Bunkeriran je čak i film o čovjeku koji se ogrezao u alkoholizmu, a koji se nalazio na tadašnjoj novčanici od 1000 dinara

- DEVALVACIJA JEDNOG OSMIJEHA

ković. Međutim, oni se kroz razgovore s jugoslavenskim autorima filma o fenomenu cenzure više usredotočuju na igrani film i "crni val".

"Ovo je zagrebačka priča o sedmero ljudi na rubu društva od kojih svatko ima svoju ideju kako

da promijeni to društvo", kaže Rajko Grlić o svojem filmu "Svaki je čovjek dobar čovjek u rdavom svijetu". "Nikada fmi nitko nije objasnio ovu, kao ni druge, zabrane mojih tv-dokumentaraca. Angel Miladinov, koji im je bio urednik, i bez čije hrabrosti vjerojatno nikada i ne bi bili pušteni u proizvodnju, formulirao je to, uz čašicu Mastike i zmo pečene kave, vrlo jednostavno: 'Ti ih pravi, ja ću se pokušati izboriti da ih vrte, ali ako ne uspijem, nemoj me pitati zašto!'. To je bio naš jedini ugovor i obojica smo ga poštovali. Službena formulacija je bila: 'Nije još trenutak za takve filmove', ali to je, kao u uvijek, značilo sve i ništa. I koja god bi uprava došla na TV, uvijek su išli gledati te filmove s nadom da će ih prikazivati, i uvijek su, zbog nečega, ipak 'čekali bolji trenutak'. Zadnji je u toj seriji bio Obrad Kosovac, koji me, kad je 90-ih postao urednik na televiziji, nazvao i rekao: 'E, sada je došao trenutak da prikazemo sve one tvoje zabranjene filmove!'. Ja sam mu, imajući neka iskustva, samo rekao: 'Prvo ih pogledaj pa me onda nazovi!'. Naravno da me nikada više nije nazvao", sjeća se Grlić.

Film Želimira Žilnika "Ustanak u Jas-

Borislav Benazić

"Moj film 'Zameten tragi' okarakteriziran je kao 'nagrdivanje Predsjednika', iako s tim nije imao nikakve veze"

Rajko Grlić

"Nikad mi nitko nije objasnio zašto su zabranjivani moji dokumentarci. Službena formulacija uvijek je bila: još nije trenutak za takve filmove. No čak i kad je došao trenutak, i dalje su ostajali u tami raznih bunkera"

STRANE KONTROVERZE

Filmovi zabranjivani u svijetu

JESUS CAMP

O obuci kršćanskih fundamentalista

Na festivalu ZagrebDox bit će prikazani i brojni kontroverzni filmovi koji su u svijetu izazvali nesvakidašnju pažnju, zgražanje pa čak i zabrane. Takav je primjer film "The

MOST

O suicidima s mosta Golden Gatea

LOOSE CHANGE

Rušenje WTC-a u režiji Bushova aparata

njegov državni aparat. Interesantan je također film "Jesus camp", kandidat za Oscara u kategoriji dokumentarnog filma, o jednom američkom kampu radikalnih kršćana za djecu, gdje ih se odgaja da bi širili vjeru kao fundamentalisti.

PUTIN Film Tanje Rahmanove otkriva navodnu spregu ruskog predsjednika i mafije

Bridge" (Most) o samoubojstvima s Golden Gate Bridgea u San Franciscu, s kojega je, od gradnje 1937. godine, u smrt skočilo više od 1300 ljudi. Film Erica Steela dokumentirao je 24 suicida tijekom 2004. godine, a detaljno se bavi pričama šestoro samoubojica. Zbog šokantnosti i "etičkih razloga" film je bio skinut s programa festivala u Cannesu, Sundanceu i Berlinu. Film "How Putin came to power" ruske filmske Tanje Rahmanove bavi se navodnim vezama ruskog predsjednika s mafijom, a snimljen je u engleskoj produkciji. Na ZagrebDoxu će se moći vidjeti i nova verzija poznatog dokumentarca "Loose change" koji pokušava dokazati kako rušenje WTC-a nije organizirala Al Kaida, nego George Bush i

ku" snimljen je 1972., kada je situacija u Jugoslaviji bila, kaže autor, "politički nategnuta poslije svih zemljotresa '68. i '71." "U kinematografiji se posebno prakticiraju 'čišćenja' i estetika 'lakirovke'. Film radim kao polemiku s tim novim diktatom. Odlazim u Jazak na Fruškoj Gori gdje mi okupljeni seljaci izvedu pred kamerom kako su prošli rat i revoluciju, iz čega nastane sirovi materijal sjećanja i života. Film biva hladno zabranjen kao vrijeđanje socijalizma, no pobunom protagonista filma dokument sa zabranom filma ipak je poništen uz izgovor da je 'došlo do greške'", kaže Žilnik.

■ **PROPAST IKONE** Zanimljiv je slučaj i filma Vojdraga Berčića "Devalvacija jednog osmijeha" iz 1967. koji je izazvao javne prosvjede u SR BiH jer se smatralo uvredljivim i neljudskim prikazivati čovjeka čiji je lik nacrtan na novčanici od 1000 tadašnjih dinara kako propada u alkoholizmu. Zato je njegovo daljnje prikazivanje zabranjeno.

"Zameten tragi" Borislava Benazića govori o nestanku slika iz prve donacije kolekcionara Ante Topića Mimare Strossmayerovoj Galeriji starih majstora u Zagrebu. Donacija je putovala u Zagreb i Beograd, da bi gotovo pa nestala u privatnim rezidencijama najviših državnih i partijskih funkcionera, ali film govori i o donatoru, samoukom dječaku i fratarskom momku, koji se uputio u bijeli svijet iz najsiriromašnijeg dijela Dalmatinske zagore i nastanio u svom zamku iz 12. st. Schloss Neuhaus na prilazu Salzburga. Borislav Benazić prisjeća se kako je njegov film zabranjen: "U jeku Hrvatskog proljeća 'Zameten tragi' tri se dana prikazivao u sklopu Zagrebačkoga salona. Četvrti dan zabranjeno je prikazivanje. Još uvijek u arhivu Zagreb filma mora postojati pismo predsjednika cenzorne komisije Steve Ostojića koji je zabranu opravdao tada uobičajenom formulacijom: 'nagrdivanje lika i djela Predsjednika', iako se moj film uopće nije odnosio na njega. Tekst mog filma činila su pisma koja je Mimara slao Saveznoj skupštini SFRJ, a u kojima protestira jer njegova donacija 19 godina nije nigdje izložena." Film nije prikazan ni na otvorenju Muzeju Mimara 1987., već tek s još tri istovremeno bunkerirana hrvatska dokumentarna filma ("Recital" i "Splendid Isolation" Petra Krelje te "Bino oko galebovo" Nikole Babića) 1992. na prvim Danima hrvatskog filma.

Na ZagrebDoxu prikazat će se i tri filma slovenskog snimatelja Karpa Godine: "Zdravi ljudi za razonodu", o različitim etničkim skupinama u Vojvodini, potom film "O ljubavnim vještinama" o JNA i ženama iz tvornice i "Gratini-rani mozak Pupilije Ferkeverk" u kojemu se podržava konzumiranje LSD-a. ■

SRIJEDOM SAMO U JUTARNJEM!

DAR!
ČITATELJIMA

Kuharica

POSEBAN PRILOG NA 32 STRANICE

Istražite nepoznate svjetove kulinarstva!

Osvježite svakodnevnicu!

Naučite nove recepte!

Jutarnji list